

Konflikt. Politisk diskrimination spiller en større rolle for, om lande oplever intern vold og borgerkrig, end religiøse skel gør, viser ny forskning.

Religion og vold

Af LASSE LYKKE RØRBÆK

Adjunkt, Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Det er en udbredt opfattelse i Vesten, at folks religiøse overbevisning kan få dem til at begå de mest forfærdelige forbrydelser. Som Bob Dylan sang i 1960'erne, »you don't count the dead when God's on your side.«

I Europa er spørgsmålet om, hvorvidt religion avler vold, blevet højaktuelt i de seneste år. En række lande i Mellemøsten er plaget af sekteriske borgerkrige, og adskillige europæiske statsborgere er rejst dertil for at kæmpe i disse konflikter, hvor jihadister halshugger journalister og bistandsarbejdere, imens de citerer Koranen. Europæiske lande som Danmark deltager også militært i kamphandlingerne, hvilket kan være en del af forklaringen på det stigende antal mere eller mindre koordinerede terrorangreb i europæiske storbyer.

Men kan vi generelt set konkludere, at religiøse skel er særligt konfliktskabende?

Den akademiske debat har længe givet os grund til at tro, at det er tilfældet. Flere læsere vil være bekendte med Samuel Huntingtons berømte forudsigtelse om *Civilisationernes sammenstød*. Huntington hævdede i sin bog fra 1996, at konflikt på tværs af kulturelle skel ville komme til at afløse Den Kolde Krigs ideologiske konflikter, og at religion som det definerende karaktertræk for civilisationerne ville komme til at spille en særligt fremtrædende rolle. Samtidig gjorde han det klart, at islam i særdeleshed ville blive et omdrejningspunkt for politisk vold.

Verden anno 2016 synes ved første øjekast at bekræfte Huntingtons forudsigelser. Flere nye studier tyder imidlertid på, at både nyhedsmediernes portrættering af verdens konfliktzoner og den akademiske debat har givet os et unuanceret billede af sammenhængen mellem religion og vold.

Selv har jeg som en del af min ph.d.-afhandling undersøgt, hvorvidt befolkningsgrupper inden for lande er mere tilbøjelige til at slå, hvis de har forskellige religiøse tilhørsforhold. På tværs af 137 lande i perioden siden Anden Verdenskrig har jeg således sammenlignet gruppernes tilbøjelighed til at deltage i borgerkrige, alt efter om de er kendetegnet ved deres trosretning, ved fysiske karaktertræk såsom hudfarve, det sprog, de taler, eller den region, de stammer fra.

Den statistiske analyse viser, at der ikke er noget unikt over de religiøse grupper. Det afgørende er i stedet, om grupperne holdes uden for politisk indflydelse, og om de har de nødvendige ressourcer til at kunne udkæmpe en borgerkrig.

Kolleger fra Zürich i Schweiz har med lignende analyser vist, at grupper, som taler forskellige sprog, er mindst lige så tilbøjelige til at bekæmpe hinanden som religiøse grupper. Desuden viser deres analyse, at risikoen for borgerkrig ikke er specielt høj i lande, hvor forskellige muslimske grupper er bosiddende, eller hvor muslimske og ikke-muslimske grupper lever side om side. Selvom tilfælde som Nigeria, hvor den berygtede islamiske terrororganisation Boko Haram de seneste år har hærget den nordlige del af landet, har vakt stor opmærksomhed, er der altså ingen mere generel sammenhæng mellem tilstedeværelsen af islamiske befolkningsgrupper og intern konflikt.

SER vi nærmere på de nuværende sekteriske konflikter i Mellemøsten, står det klart, at der

Propagandaplakat for det syriske militær, hvor alawitterne står stærkt. De udgør syv procent af befolkningen, men 70 procent af soldaterne. FOTO: BRIDGEMAN ART LIBRARY/SCANPIX

er andet og mere på spil end religiøse forskelle. På tværs af Mellemøsten og Nordafrika er store befolkningsgrupper udelukket fra politisk indflydelse på grund af deres kulturelle eller etniske tilhørsforhold.

I Syrien udgjorde præsident Bashar al-Assads gruppe af alawitter kun cirka ti procent af befolkningen, før borgerkrigen brød ud i 2011.

Men de sad tungt på den politiske magt til stor frustration for de øvrige grupper i landet. Situationen var på mange måder den samme i Irak før den USA-ledede invasion i 2003. Her var det blot Saddam Husseins sunni-mindretal, der besad de vigtigste magtpositioner i landet, og som ikke overraskende har modsat sig magtoverdragelsen til landets shia-flertal.

Hvad er det for faktorer, der styrker og svækker demokrati? Forskere fra statskundskab ved Aarhus Universitet giver over fire uger læserne smagsprøver på deres forskningsprojekt i konflikt og demokratisering.

Et fokus på politisk magt frem for religion kan også hjælpe til at forstå konflikten i nabolandet Tyrkiet, hvor sunnimuslimer har bekriget sunnimuslimer med varierende intensitet i mere end 30 år. Her er det afgørende skel ikke religiøst. Det går i stedet mellem det tyrkisktalende flertal og den kurdisktalende minoritet, der kæmper mod diskrimination og for øget selvstændighed i det kurdiskdominerede højland i den østlige del af Tyrkiet. Så sent som sidste sommer eskalerede konflikten igen efter flere års fredsforhandlinger, og flere tusinder er blevet dræbt som følge heraf.

Vi kan give en lang række andre eksempler, der viser, at borgerkrige ikke er forbeholdt muslimske grupper. Et hjemligt vidnesbyrd herom er de mange danske statsborgere med tamilsk baggrund, der flygtede fra blodsudgydelserne på Sri Lanka. Eller tag folkemordet i Rwanda, hvor det heller ikke var muslimer, men i alt overvejende grad kristne, som dræbte op imod en million af deres medborgere på få måneder i 1994.

Det afgørende er altså ikke, om lande huser forskellige religiøse grupper – herunder muslimske – men derimod om folk ser et relevant skel mellem »os« og »dem«, der er forbundet med politisk ulighed. Hvor religiøse grupper er udelukket fra politisk indflydelse, stiger risikoen for vold, men det samme er tilfældet, hvis det afgørende skel i befolkningen relaterer sig til sprog, fysiske karaktertræk eller regionale tilhørsforhold.

SAMLET set understreger de nye forskningsresultater, at der er behov for en mere nuanceret opfattelse af religions rolle i voldelige konflikter. Ofte er der simpelthen tale om politiske stridigheder, som får religiøse overtoner, når politiske ledere bruger religion til at vinde opbakning blandt medborgere og stormagter eller til at stigmatisere modstandere med. Det tyder på, at nyhedsmediernes fokus på den gode og letforståelige historie samt vores geografiske tilknytning til Mellemøsten har forvrænget billedet, og at det nok nærmere er politisk undertrykkelse end religion, som avler vold.

I sin tale til Baltimores muslimske samfund i februar i år udtalte præsident Obama, at det, vi ser som sekterisk vold i Mellemøsten, i høj grad er religion, der bliver udnyttet som redskab for en anden dagsorden, nemlig for magt og kontrol.

Lad os sætte vores lid til, at ikke blot vore egne politikere, men også den næste amerikanske præsident har blik for disse sammenhænge.

Rørbæk, Lasse Lykke: »Escalating Ethnic Conflict: From Political Exclusion to Civil War«. Aarhus, 2016, *Politicus ph.d.-serie*. Se i øvrigt <http://ps.au.dk/forskning/forskningsprojekter/code/>